Hebreerbrevet
En bibelstudieserie i Biblion, start 11.3.2010.
Ola Österbacka

Inledningsfrågor

Författaren är onämnd, men är tydligen välkänd hos de första mottagarna. Från ca 400 till 1600 kallades brevet vanligen ”Paulus brev till hebreerna”. Gezelierna och Fjellstedt anser att Paulus är brevets författare.

Från 1600-talet har man tvivlat. Orsaker:

- språket och stilen avviker från Paulus brev
- Paulus uppger sitt namn i alla sina brev (det enda vi vet om författaren till H. är att han är en man, grammatisk detalj i 11:32)
- 2:3 anger att förf. inte har varit med när Jesus verkade och har inte heller fått någon särskild uppenbarelse från honom.

Tertullianus (ca 200) uppger Barnabas som författare. Han var väl känd och hade apostolisk auktoritet, eftersom han var Paulus följeslagare, han var en jude av Levi stam (Apg 4:36), brevet kallas ”mina förmaningar” (13:22) och Barnabas betyder ”tröstens son” eller ”förmaningens son”.

Luther föreslog Apollos som en kandidat och han är en stark kandidat bland dagens forskare. Han var en begåvad alexandrisk judekristen och mycket kunnig i Skriften (Apg 18:24). Apollos arbetade med Paulus i Korint (1 Kor 1:12; 3:4–6, 22).

Datering. Brevet måste vara skrivet före Jerusalems förstöring år 70, eftersom (1) förstöringen annars säkert hade omnämnts som ett slut på den judiska offertjänsten och (2) omnämnande av templet och prästtjänsten alltid sker i presens (ex. 5:1–3).

Mottagare. Brevet är riktat i första hand till judekristna som är bekanta med GT och som var utsatta för påverkan av judaism. Några menar att det fanns judekristna som gärna skulle ha förenat sig med någon judisk sekt, som Qumransekten. En annan målgrupp som har nämnts är den skara präster som nämns i Apg 6:7. En vanlig uppfattning är att mottagarna är judarna i Rom, eftersom (1) H. var känt av tidigare kyrkofäder i Rom, som Klemens och Hermas, (2) hälsningar sänds från bröderna i Italien (13:24).

Temat är ”En bättre ordning”. Först (1:1–4) presenteras Jesus som den fulla uppenbarelsen, sedan visas Jesus vara större än profeterna, änglarna, Mose och Aron. De två grekiska orden för ”bättre” och ”förmer” förekommer 15 gånger i brevet. Brevet innehåller en mängd praktiska tillämpningar av detta, med förmaningar att inte återvända till det gamla förbundet ofullkomliga ordningar.

Det var inte lätt för judarna att ta emot budskapet om Messias. De var oerhört starkt bundna till templet och offertjänsten, och snart tvingades de bort därifrån och fick inte besudla det heliga templet med sin ”orenhet”.

Disposition:

I. Prolog: den nya uppenbarelsen är förmer än den gamla (1:1–4)
II. Kristus är förmer än ledarna i GT (1:5–7:28)
  A. Förmer än änglarna (1:5–2:18)
    1. Skriftbevis (1:5–14)
    2. Förmaningar att ta vara på uppenbarelsen i Kristus (2:1–4)
    3. Ytterligare skriftbevis (2:5–18)
  B. Förmer än Mose (3:1–4:13)
    1. Bevisning (3:1–6)
    2. Förmaningar att gå in i vilan (3:7–4:13)
  C. Förmer än de aronitiska prästerna (4:14–7:28)
    1. Förmaningar att stå fasta (4:14–16)
    2. Prästens kvalifikationer (5:1-10)
    3. Varningar för avfall (5:11–6:12)
    4. Guds löften står fasta (6:13–20)
    5. Kristi prästerliga ämbete (kap. 7)
III. Vår översteprästs offerämbete (kap. 8–10)
  A. Ett bättre förbund (kap. 8)
  B. Ett bättre tabernakel (9:1–12)
  C. Ett bättre offer (9:13–10:18)
  D. Förmaningar (10:19–39)
IV. Slutförmaningar att bevara tron (kap. 11–12)
  A. Lärdomar av forna troshjältar (kap. 11)
  B. Uppmuntran att förbli i tron (12:1–11)
  C. Förmaningar att förbli i tron (12:12–17)
  D. Motiveringar att förbli i tron (12:18–29)
V. Sammanfattning (kap. 13)
  A. Praktiska levnadsregler (13:1–17)
  B. Uppmaningar till förbön (13:18–19)
  C. Välsignelse (13:20–21)
  D. Personliga anteckningar (13:22–23)
  E. Hälsningar och slutönskan (13:24–25)

I. Prolog: den nya uppenbarelsen är förmer än den gamla (1:1–4)

Prologen utgör ett sammandrag av hela brevet. Det beskriver olikheten mellan GT och NT. Men denna olikhet grundar sig på en likhet (Saphir).

- Samma Gud, samma inspirerade skrifter.
- Matteus inleder med Jesu släktregister från Abraham och Lukas ända från Adam.
- Ett heligt folk.
- Messias är medelpunkt i båda.
- Luther jämför med de två män (4 Mos 13:24) som bar en druvklase mellan sig. De bar samma frukt, men den ena såg den inte. Den andre såg frukten och den som hjälpte honom.
- Vi kan inte fullt förstå GT utan att ha NT, men utan GT har vi ingen grund. Augustinus: *In vetere testamento novum latet, in novo vetus patet*. (NT ligger fördolt i GT, och GT är öppet i NT.)
- Gud har talat. Vi kan se Guds verk i naturen, men den kunskapen räcker inte.

Olikheter:

- Jesus föddes när tiden var fullbordad, GT såg fram emot honom, vi ser honom i NT. Men han fanns med som en skugga.
- Han talade genom profeter:
  ✓ omedelbart uppdrag från Gud
  ✓ den Helige Andes gåva
  ✓ utrustad med Guds tankar och ord.
- Profeterna var flera, levde på olika tider.
- De talade på många sätt: i drömmar, liknelser, syner, symbolhandlingar.
- De var syndare (Jes 6:5, Dan 9).
- De hade inte Anden hela tiden, de var redskap för Anden, men ägde honom inte.
- De förstod inte budskapet i dess helhet.
- De var vägvisare, vittnen (Joh 1:8).
- Ingen profet var komplett: Mose måste kompletteras med Josua, Melkisedek med Aron, David med Salomo.
- Jesus är Guds Son, Herren, evig, fullkomlig, den enfödde, älskade, han är Ordet.
- Profeterna sa: ”Så säger Herren!” Jesus sa: ”Jag säger er!”.
- Profeterna vittnar om Jesus, Jesus säger: ”Jag är”.
- Mose gav lagen – Jesus kom med nåden och sanningen (Joh 1:17).

Den sista tiden

Synonymer: i kommande dagar (1 Mos 49:1; Jes 9:1; Jes 27:6; Hes 38:16), i den yttersta tiden (Jes 2:2; Jer 23:20; Mika 4:1), i de sista dagarna (Apg 2:17; jfr Joel 2:28: ”därefter”). Begreppen avser Nya testamentets tid, Kyrkans tid, i motsats till Gamla testamentets tid.

För GT:s profeter finns en perspektivitetslag: Jesu födelse och hans ankomst till domen verkar ofta sammanfalla. Jfr Jes 61:2: ”nådens år”, ”hämndens dag”. Vi lever samtidigt i fullbordans tid och i förväntan på det som ska komma.

Från början till slut

Sonen: skapelsen genom Ordet, ända till förverkligandet av arvet, all historias slut. Löftet till Abraham: hans efterkommande skulle ärva landet. Om Jesus som arvinge: Jes 65:9. Om oss som arvingar: Gal 4:7. Arvinge av allt: ingen ska gå förlorad av dem som han har urvalt, Joh 10:28; 17:12. ”Allt” innesluter också dem som måste böja knä med förskräckelse.

Då Jesus hängde på korset hade han ingenting. Dan 9:26: ”helt utblottad”, Jes 53:3 (föraktad och övergiven av människor).

Utstrålar Guds härlighet

Gud uppenbarar sig själv i Kristus. Han är ljuset, som lyser i mörkret. ”Ljus av ljus” (nicaenum). Vi kan inte se Gud i hela hans härlighet utom genom Sonen.

När Mose bad om att få se Guds härlighet (2 Mos 33:18–20) fick han se Guds godhet och nåd, men inte Guds ansikte. Guds ansikte lyser över oss i Kristus. Utan Kristus är det bara mörker.

Uppenbarar hans väsen

Oändlig makt, visdom, godhet, helighet, barmhärtighet, sanning. 1 Joh 5:20: den sanne Guden och det eviga livet.

Uppehåller oss

Medlet för uppehållelsen är hans mäktiga ord.

Gud är verksam i sin skapelse: Joh 5:17. Varje rörelse vi gör är beroende av hans skaparkraft. Också det onda vi gör är beroende av Gud, och därför kan det också heta att Gud skapar olyckan. Han måste tillåta det onda. Syftet är alltid att leda sitt folk till härligheten.

Sammanfattning av Kristi verk

Rening från synderna: frälsningsverket är gjort. Det var våra synder som hämtade Jesus från himlen för att han skulle förnedras och utblottas. Synden är överträdelse, men också en smitta, som skiljer oss från Gud. En spetälsk fick inte vara nära de friska för att inte smitta. Jesus måste komma och bli lik syndigt kött, han måste blanda sig med syndare, men han smittades inte. Han var utan synd.

Kristi himmelsfärd är en del och det sista stadiet av hans upphöjelse. Det är punkten som sätts efter hans förnedring. Nu har han återtagit sin maktställning. Cirkeln är sluten.

II. Kristus är förmer än ledarna i GT (1:5–7:28)

A. Förmer än änglarna (1:5–2:18)

1. Skriftbevis (1:5–14)

I v5–14 finns sju citat från GT som bevisar Jesu överhöghet över änglarna.

v5 Citat från Ps 2:7 och 2 Sam 7:14. Psalm 1 och 2, som inte bär överskrifter, utgör en enhetlig inledning till Psaltaren. Ps 1 börjar med en välsignelse: ”Salig är den ...” och Ps 2 avslutas med en motsvarande välsignelse. Ps 1 utgör ett responsorium till Lagen, medan Ps 2 profetiskt förhärligar Kristus, som fullbordar lagen. När Paulus talar i Antiokia i Pisidien (Apg 13) tillämpar han Ps 2:7 just på Jesus och anknyter till hans uppståndelse (v33f). Jfr Luk 1:32f.

2 Sam 7 är ett av GT:s viktigaste ställen. Det beskriver hur Davids tron ska upprättas i form av hans arvinge efter många generationer, som också är Guds Son.

v6 *Förstfödd* anspelar på den judiska lagen att den förstfödde i en familj har särskilda rättigheter. Jfr Kol 1:15.

Möjligen citat från Ps 97:7. Där står det i grundtexten ”alla gudar”, men återges av Hebr. med ”änglar”. 5 Mos 32:43 och har i dödahavsrullarna och LXX ordalydelsen ”och låt alla änglar dyrka honom”.

v7 Ps 104:4 har omkastade subjekt och objekt. Hebr. följer LXX.

v8–9 Ps 45:7f. Ps 45 är en messiansk psalm som talar om Messiaskungen och hans brud – hämtad från alla folk, också hedningarna. Grunden för Messias’ uppdrag är hans rättfärdighet. Han blev människa, men utan synd.

v9 En egendomlig skrivning: Gud tilltalas, och samtidigt nämns Gud i tredje person och den tilltalade som objekt. Messias, den Smorde, är Gud. Jesus är samtidigt människa, vår bror, men har en högre smörjelse än vi.

v10–12 Ps 102:26f. Stället handlar om Skaparen, men Hebr tillämpar det på Sonen, som alltså jämställs med Fadern.

v10 Hyllning till Skaparen och ett vittnesbörd om skapelsen ur intet.

v11 Gud är evig, men skapelsen ska gå under.

v12 ”Förvandla” har blivit ”rulla ihop”. Jfr utrullning av en färdig gräsmatta – lika snabbt ska jorden förgås, rullas ihop, när Jesus kommer tillbaka.

v13 Ps 110:1. Det här är inte sagt till änglarna, utan till Sonen. Jfr Dan 7:13f, Matt 22:41ff, Apg 2:34. På Guds högra sida: innehar all makt, utövar Guds makt. Att vara någons ”höger hand” innebär just att utföra tjänst åt honom med hans fullmakt.

Ps 110 hänvisas till i Hebr 5:6, 10; 6:20; 7:3, 11, 17, 21; 8:1; 10:12f; 12:2.

v14 Kristus regerar, änglarna är hans tjänare.

Kapitel 2

2. Förmaningar att ta vara på uppenbarelsen i Kristus (2:1–4)

v1–4 utgör den första av fem varningar som finns här och var i brevet (de övriga i 3:7–4:13; 5:11–6:12; 10:19–39; 12:14–29).

v1 Det vi har hört: evangeliet om Jesus Kristus och hans försoningsverk. Driver bort med strömmen: en bild som bra beskriver hur vi lätt kommer bort. Det är omgivningen, tidsandan, som lätt dras oss med.

v2 Avser Mose lag som han fick på Sinai. 5 Mos 33:2; Ps 68:17; Apg 7:38, 53; Gal 3:19.

v3 Jämförelse: från det mindre till det större. Redan ett brott mot Mose lag ledde till straff, hur mycket mer då en försyndelse mot Jesu försoningsverk, som är större än lagen.

Här har vi ett belägg för att förf. inte har varit någon av apostlarna, inte heller någon av dem som såg Jesus själv.

v4 De mäktiga gärningar som apostlarna gjorde var gåvor som Anden delade ut *efter sin vilja*. Det var helbrägdagörelse, tungotal osv.

3. Ytterligare skriftbevis (2:5–18)

v5–18 är en utläggning av Ps 8:4–6, där Kristi överhöghet över änglarna fortsättningsvis understryks, genom att han blev sann människa med herravälde över skapelsen och återlöste den fallna människan, inte änglarna. Människoblivandet understryks i v11 och 14.

v5 Några menar att läsarna trodde att änglarna skulle regera i den kommande världen. Man kan också här se en motpol i att änglarna medverkade till lagen, medan den nya uppenbarelsen i Kristus är förmer – en motsägelse av judaismen.

v6a Här behövdes ingen precisering av det välkända stället Ps 8.

v6b–8a Psalmisten förundrar sig över hur människan har fått herravälde över den fantastiska skapelsen. Människans herravälde är inte absolut och ingen rättighet, utan en gåva och beroende av Gud.

v7 GT: ”än Gud”, båda tolkningarna är möjliga. Kan även skrivas ”sakna Gud”, Karl XII: ”öfwergifwen wara”.

v8 Människan skulle ursprungligen vara herre över allt, underställd endast Gud, men pga. syndafallet har detta herravälde råkat i förfall. Den sanna människan, Människosonen, är han som kan fullborda denna uppgift. En dag ska detta herravälde uppenbaras för alla, 1 Kor 15:27f.

v9 Upprepning av v7, som dock i hebreiskan återges med ”för en kort tid lät du honom sakna Gud”. Jesus framställs sedan som krönt till kung, Ps 8. Han är förstlingen av människor som en gång ska utöva herraväldet över skapelsen, tack vare sitt heliga liv, sin död och sin uppståndelse. ”Genom Guds nåd” kan enligt andra handskrifter skrivas ”skild från Gud”, dvs. det som Ps 22:2 återger: ”Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?”

v10 Här har vi Luthers paradox: genom nederlag till seger. Jesus skulle som överstepräst utföra en fullkomlig rening från synderna, ”föra dem till frälsning”: han skulle bli upphovet, skaparen av frälsningen. Grundtextens ord (*archägos*) finns bara på tre andra ställen: Hebr 12:2 (upphovsman); Apg 3:15 (furste); 5:31 (hövding).

v11 Jesus är sann människa, också ett Adams barn. Vi har samma ursprung som Jesus enligt hans mänskliga härkomst. Därför kan han kalla oss bröder.

v12 Ps 22:23. Hela psalmen handlar om Messias lidande och seger.

v13 Jes 8:17f. Det är anmärkningsvärt att det som Jesaja säger, och särskilt när han talar om sina barn, läggs i Jesu mun. Barnen omfattar här närmast de som av Gud kallats och i hans nåd blivit Guds barn, och som Jesus ska ta i sitt beskydd inför den yttersta domen. Med tanke på v14 kan det också tänkas syfta på mänskligheten i allmänhet.

v14 Här understryks att Jesus är mer än änglarna, eftersom de inte är födda av kött och blod. Jesus är ”på liknande sätt” del av kött och blod, men utan synd. Jfr Hebr 4:15; Rom 8:3. Djävulen har makt bara genom att förleda till synd, inte att utmäta straffet för synden, som är döden.

v15 Jfr 1 Kor 15:54–57, Upp 1:18: Jesus har nycklarna, dvs. makten.

v16 Abrahams barn är människor, inte änglar.

v17 För att bli en överstepräst som bär fram offer för folkets synd måste Jesus vara en människa och bära fram sitt eget blod som försoningsoffer. Jfr 3 Mos 16:20–22; 17:11.

v18 Jesus var frestad i alla slags frestelser som vi möter, jfr Hebr 4:15, men med en skillnad: frestelsen ledde honom inte till synd. Därför kan han hjälpa oss – han är inte helt i samma båt som vi.

Kapitel 3

A. Förmer än Mose (3:1–4:13)

Avsnittet är en utläggning av Ps 95:7–11 och un-

derstryker Jesu överhöghet över Mose och varnar för olydnad och otro.

1. Bevisning (3:1–6)

v1 Heligheten grundar sig på delaktigheten i den himmelska kallelsen, som också leder till himlen. Jesus är den främste aposteln: sändebud, utsänd av Fadern.

v2 Mose var betrodd (4 Mos 12:7) att föra Israels folk ut ur Egypten till vilan i det utlovade landet. Jesus var på samma sätt betrodd av Fadern att leda oss in i en sabbatsvila som övergår den som Israel fick i Kanaan. Det är i sista hand himlen, men också den vila som består i att vi inte är hänvisade till våra gärningar för att ha gemenskap med Gud.

v3 Den ende byggmästaren är Jesus. Mose var en del av byggnadsverket, dvs. grundläggningen.

v4 Jesus jämställs med Gud: byggmästaren = den som har byggt allt. Läran om Jesus som Gud finns oftare än man kanske tänker! Därmed är det självklart att Jesus är större än Mose.

v5–6 Mose är en tjänare, medan Kristus är Son. Mose är en del av Guds hus, medan Kristus är över huset.

Vi är hans hus: Kristi kyrka, Guds husfolk. Jfr Ef 2:19; 1 Petr 2:5.

2. Förmaningar att gå in i vilan (3:7–4:13)

v7–11 Avsnittet är ett citat från Ps 95:7–11. Psalmen ingår i en serie, Ps 93–100, som är liturgiska hymner, troligen skapade av tempelpräster (jfr Ps 47 av Koras söner) för den stora högtidsdag (sannolikt under lövhyddohögtiden) då man prisade Guds kungavälde. Psalmförfattaren hänvisar till ökenvandringen och Hebr. likaså via psalmen.

v7 Den Helige Ande är författaren till Skriften. Ps 95 har ingen angiven författare.

v8 Ps 95:8 hänvisar till händelser vid Massa och Meriba. Massa betyder prov eller prövning, medan Meriba betyder tvist, klagomål. Det finns två olika Meriba. Det första, som Ps 95:8 anknyter till, ligger i Refidim, den sista lägerplatsen före Sinai (2 Mos 17:7). Det andra ligger vid Kadesh-Barnea, jfr 4 Mos 20:13 (Meribas vatten).

v9 De 40 åren var straffet för att man inte trodde på Gud när spejarna kom tillbaka, 4 Mos 14:34.

v10 Jfr 4 Mos 14:11. ”Mina vägar” är en parallell till ”mina bud”, Ps 25:4.

v11 Jfr 4 Mos 14:28ff, upproret efter spejarnas återkomst. Eden bestod i att de som var vuxna vid denna tid inte fick komma in i det utlovade landet, med två undantag. Vilan var att få bo i ett land under Herrens ledning och beskydd. Det är en parallell till himlen, som är den utlovade vilan för Guds folk.

v12 Av berättelsen om Israels barns avfall förstår vi meningen med att vända bort från livet och välja döden.

v13 Den dag som heter ”i dag” är en särskild nådens dag, jfr 4:7. Uppmuntran och förmaning är en viktig uppgift för alla kristna. Vi ska inte underskatta syndens makt.

v14 Här ljuder lagens förmaning att hålla fast ända till slutet. Det är ingen självklar sak att vi når målet. Den andra sidan av saken ges av evangelium, som talar om Guds trofasthet och makt att bevara oss ända till slutet.

v15 upprepar den centrala förmaningen från Ps 95:8.

v16–19 En serie retoriska frågor som visar att det var de som inte trodde som blev utstängda från Kanaan. På samma sätt löpte hebreerna – och vi – risk att drabbas av Guds vrede och bli utstängda från himlen om vi går bort i otro.

Kapitel 4

v1 Löftet att komma in i vilan finns ännu kvar. Vilan kan alltså inte bara vara löfteslandet, v8. Jos 1:13 ger ett viktigt GT-begrepp: ”låta er komma till ro”, dvs. få vila. Det innebär trygga gränser, fred med omgivande folk, frånvaro av yttre hot, och allmänt välbefinnande. I NT gäller det här den frid som Jesus har kommit med och som ska fullkomnas i himlen.

v2 Ordet som predikas verkar tro, men löftet har ingen nytta utan tro.

v3 Gud vilade på den sjunde dagen efter sin skapelse. Då var vilan beredd. Det är Guds vila, och vi kallas att gå in i den. Vi får gå in i den genom tron på det verk som han har gjort färdigt genom Jesus.

v4 1 Mos 2:2.

v5 Ps 95:11; 4 Mos 14:22ff.

v6–8 Den vila som väntade Israel i Kanaan var bara en partiell och temporär vila, en avbild av den verkliga vilan som ännu finns kvar.

”I dag” är den dag när Guds nåd kallar, men den varar inte för alltid.

v9 Sabbatsvilan, himlen, kallas vi till genom tron på Guds Son.

v10 Den vilan är inte grundad på våra gärningar, utan på det som Jesus har gjort för oss genom sitt ställföreträdande frälsningsverk. Jfr Upp 14:13.

v11 Det här är inte ett påbud om att förtjäna vilan genom våra gärningar, utan en förmaning att gripa och hålla fast vid det som ger oss vilan, alltså Guds verk för oss, i motsats till dem som förkastar det som han har gjort.

v12 Ordet är det ord som uppenbarades genom profeterna i GT samt av Jesus och hans apostlar. Det tränger igenom hela vår varelse totalt, ingenting kan undgå det.

v13 Guds ord och hans handlande är ett: Ordet tränger igenom, Gud ser allt. Det är därför som vi inte kan eller ska försöka undkomma honom och vända oss bort till evigt fördärv.

C. Förmer än de aronitiska prästerna (4:14–7:28)

Vi har ännu ett avsnitt kvar om hur Kristus är överlägsen och större än änglarna och ledarna i GT. Avsnittet är en utläggning av Ps 110:4. Nu jämförs han med de aronitiska prästerna. Nästa avsnitt går sedan djupare in på att beskriva Kristi översteprästerliga tjänst.

1. Förmaningar att stå fasta (4:14–16)

Avsnittet utgör en brygga mellan de tidigare förmaningarna och den kommande beskrivningen av prästämbetet i GT.

v14 Översteprästen fick träda inför Gud i det allra heligaste (3 Mos 16:15, 17). Det symboliserar himlen. Jesus har farit upp till himlen, Apg 1:9–11. Varningarna ges för att vi alltid löper risk att falla bort från bekännelsen.

v15 Jesus frestades i alla slags frestelser en människa kan ha, även om han inte mötte precis varje situation vi kan möta. I frestelserna i öknen (Matt 4:1–11) mötte han frestelser som är paralleller till de frestelser ormen kom med i lustgården (1 Mos 3). Skillnaden mellan oss och honom är att han stod emot alla frestelser till synd. Jes 53:9. Medlidandet är bostavligt: han led med och för oss, det var inte bara en luddig känsla av sympati.

v16 Eftersom Jesus har mött frestelserna kan han också ha sympati med oss och vill hjälpa oss i våra frestelser och svagheter. Därför ska vi inte tveka att be Gud om hjälp i Jesu namn.

Kapitel 5

2. Prästens kvalifikationer (5:1–10)

v1 En präst i GT-betydelse är inte det samma som vår tids präster = pastorer. I den kristna kyrkan härleder vi ordet präst från *presbyteros* = äldste (herde, lärare). Det är fråga om en tjänare som kallas att på församlingens uppdrag förvalta Guds gåvor, Ordet och sakramenten. Därför kallas denna tjänst Ordets och sakramentsförvaltningens ämbete, eller predikoämbetet.

I GT-betydelsen är det en offerpräst, som fungerar som en medlare och bär fram offer. I den betydelsen är alla kristna präster (1 Petr 2:5).

Den romersk-katolska kyrkan ger en annan betydelse åt prästen än den lutherska. Han ska bära fram mässoffret, människors gåva till Gud. Därför kallas han (eng.) *priest*. Denna roll är att på församlingens vägnar träda inför Gud.

En överstepräst 1) *utses bland människor*, 2) insätts att göra tjänst inför Gud 3) för människors räkning 4) genom att bära fram gåvor och offer för synder. Jfr 8:3, 9:9. Han ska också vara *kallad av Gud*, v4. Offren är oftast frivilliga gåvor som bärs fram inför Gud.

v2 Att vara okunnig och fara vilse behandlas på ett annat sätt än upproriskhet mot Gud. Även översteprästen är en syndare. Jesus är ingen syndare, men han blev frestad som vi och kan därför behandla oss rätt. Han har det rätta sinnelaget, som alltför ofta saknas hos oss syndiga människor.

v3 En mänsklig överstepräst måste offra också för sina egna synder, i motsats till Jesus.

v4 En överstepräst skulle vara av Arons familj, men under Jesu tid innehades tjänsten av en familj som hade köpt rätten till den.

v5–6 Fadern hade utnämnt sin Son till denna tjänst, Ps 2:7; Ps 110:4. Det aronitiska prästadömet gick i arv, men Jesus blev överstepräst i kraft av Guds särskilda kallelse, vilket förliknas vid Melkisedeks prästadöme. Matt 3:17; Matt 17:5 m. par.

v7 Uttrycket ”i köttet” anger Kristi förnedrings tillstånd och är här närmast en hänvisning till kampen i Getsemane, men också till att ropade ut sin gudsövergivenhet på korset. Fadern hörde honom genom att sända änglar till hans hjälp och genom att låta honom uppstå från de döda.

v8 Jesus var Faderns evige Son och alltid lydig, men i sin förnedring måste han lära sig lydnaden som människa, genom frestelser och all slags nöd. Han måste gå in under Guds vilja, underordna sig. Genom att han bestod provet har han levt ett fullkomligt liv i vårt ställe: Jesu *aktiva lydnad*, eller hans *görande lydnad*.

v9 Hans aktiva lydnad är en del av den rättfärdighet, som vi behöver för att bli frälsta. Den andra delen är hans *passiva* eller *lidande lydnad*. Tron omtalas ibland som en lydnad: Rom 1:5; 16:26; Apg 6:7. Här finns en parallell mellan Jesu lydnad och det att vi tror på honom och därmed är lydiga mot hans vilja.

v10 Om Melkisedek mera i kap 7.

3. Varningar för avfall (5:11–6:12)

v11 Frågorna om Kristi ämbete är inte alldeles lätta och hör inte till den kristna trons första grunder. Här finns en kraftig kritik mot att läsarna inte har bemödat sig om att lära sig mera, och en vånda inför risken att avfalla. Det behövs en mognad för att stå fast i tron.

v12 Brevets mottagare var inte nyomvända, och borde redan ha känt till grunderna, som framställs i 6:1–2, men är i själva verket i behov av att man framställer grunderna för dem. Grunden är barnaläran, mjölkmaten. Luther kallar mjölken ”barnatuktan”, närmast Guds tio bud. (Förr kallades katekesen för barnaläran.) Den avancerade undervisningen följer i kap 7. Jfr parallellställen:

- 1 Kor 3:1–3: Spädbarn förliknas vid omogna, köttsliga människor, som måste undervisas i de första grunderna. Här är det närmast lagen som representeras av mjölken.
- 1 Petr 2:2: Petrus uppmanar att längta efter mjölken, eftersom det är den som handlar om frälsningen. Vi får aldrig bli så ”vuxna” att vi inte har barnets tro.
- Ef 4:14: En mogen kristen förmår urskilja det som är rätt och fel.
- 1 Tim 3:6: Särskilt gäller det här kravet en församlingslärare.

v13 Uttrycket ”undervisning om rättfärdighet” är inte lätt att förstå. Troligen avser det en sammanfattande beskrivning om hela den kristna läran. Barnet behöver korta utdrag, en lätt framställning. Judarna ansåg att ett barn inte kunde skilja på rätt och orätt, utan måste bli vuxen för att kunna det. Det finns ingen högre sanning för äldre kristna, och det är ingen merit inför Gud att ha högre kunskap eller ett mera helgat liv. Men att kunna skilja rätt mellan lag och evangelium är en konst som kräver mognad. Det finns inte heller någon högre kunskap än den som finns uppenbarad i Guds ord (gnosticism).

v14 Det finns en skillnad i andlig mening mellan barn, vuxna och fäder. Barnen och de andligt omogna kan inte skilja den sanna läran från den falska. Den fasta födan syftar till att ge kunskap att både omfatta sanningen och att förkasta villfarelse. Sådana bör de vuxna kristna vara. Fäderna är de som kallas att undervisa andra.

Jfr 1 Joh 2:12–14, där barnen sammankopplas med kännedom om syndernas förlåtelse, fäderna har en djup kännedom om den treenige Guden och de unga männen har en fasthet i Guds ord. Alla är de kristna, oberoende av ytligare eller djupare insikt i Guds ord.

Kapitel 6

v1–2 Även om ett barn i andligt avseende har del i frälsningen bör strävan vara att växa till i kunskap. När en kristen far efter fullkomlighet är det inte för att berömma sig själv, ingen lära om en fullkomlig helgelse. Det är en rätt åtskillnad mellan lag och evangelium: kärlek och sanning (Ef 4:15).

Här nämns sex grundläggande frågor:

- Omvändelse från döda gärningar: ändring av sinnelaget, så att man i ånger vänder sig bort

från synden och/eller från värdelösa yttre gärningar.

- Tro på Gud: den andra sidan av omvändelsen, vilken innebär att man vänder sig mot Guds nåds ljus, en rätt förtröstan på Gud. Först genom tron kan en människa göra verkligt goda gärningar. Före tron är gärningarna döda.
- Undervisning om reningar (annan översättning: dophandlingar): troligen avses olika uppfattningar om och praxis för dopet, som det judiska proselytdopet, Johannesdopet och det kristna dopet som Jesus påbjöd.
- Handpåläggning praktiserades ibland i samband med dop, och nämns vid insättning till ämbete och sändning för missionsuppdrag, botande av sjuka och välsignelseakter. Gez: undervisning om predikoämbetet.
- De dödas uppståndelse, på den yttersta dagen. Det fanns sådana som förnekade uppståndelsen (1 Kor 15:12).
- En evig dom: de som står emot Guds frälsande nåd och förblir i sin synd går emot fördömelse. Särskilt i våra dagar pågår en häftig attack mot läran om den dubbla utgången.

v3 En evangeliserande predikan om synd och nåd är ingen motsats mot en grundligare undervisning i syfte att ge en större insikt och fasthet. Båda behövs i den kristna församlingen.

v4–6 Här är ett av de ställen där man hämtat läran om synd mot den Helige Ande. Stället är svårtolkat. Jfr Matt 12:31–32; Mark 3:28–29; Luk 12:10; Hebr 10:26.

De vanligaste tolkningarna: 1) Stället talar om kristna som faktiskt går miste om frälsningen. 2) Ett hypotetiskt argument som vill uppmuntra omogna kristna (5:11–14) att gå framåt i sin kristendom (v1) för att inte mötas av Guds tuktan och dom (v7–8). 3) En undervisning om att också bekännande kristna löper risk att avfalla. Detta är den vanliga lutherska tolkningen.

En del har menat att texten säger att ett avfall gör ny omvändelse omöjlig, och detta skulle ha varit en orsak till att sådana ansåg att Hebreerbrevet inte kan ha en plats bland Bibelns kanon.

Mot detta kan invändas, att den här sortens avfall gäller en särskilt djup ”smak” av den himmelska gåvan, så att man medvetet väljer mörkret trots en klar överbevisning om det himmelska ljuset. Det är fråga om ett uttalat förakt av den korsfäste, och med en sådan inställning blir man inte frälst. Man korsfäster Jesus ”åt sig”, med en uppriktig önskan att röja honom ur vägen, ”med berått mod”, som en juridisk term lyder.

Bo Giertz: ”Man bör lägga märke till att det inte sägs, att den avfallne inte *får* komma tillbaka. Det heter att det inte går. Det är fråga om en omöjlighet som bottnar i hans eget väsen.”

Ett avfall av detta slag är slutgiltigt. Men varje avfall är inte slutgiltigt. Se Luk 22:31–34 (Jesus bad för Petrus’ omvändelse, trots att Petrus förnekade Jesus) och Jak 5:19–20.

Se även 1 Joh 5:16 (att be för den som syndar).

Den som har gjort synd mot den Helige Ande har ingen längtan efter frälsning och ingen ånger. Han har själv förkortat sin nådatid.

v7–8 Liknelsen påminner om Jesusorden frukten från trädet (Matt 12:33) och om de avhuggna grenarna (Joh 15:5-6).

v9–10 Trots de allvarliga varningarna är mottagarna inte förskjutna eller utan hopp, utan har visat goda frukter av tron. Han litar på att Gud ska föra dem igenom trots att han måste tukta dem.

v11–12 Uttrycket ”full visshet” (gr. *pleroforía*) kan också översättas ”uppfyllelse”. Man kan översätta ”bevara ett orubbligt hopp”, ”bevara full visshet i hoppet” eller ”se fram mot uppfyllelsen av hoppet”. 11:1 uttrycker också en visshet i hoppet, vilket egentligen är paradoxalt. Se 2 Petr 1:10.

Här finns en spänning mellan lag och evangelium: lagens förmaning till iver i tron och varningar för avfall, och evangeliets förtröstan på Guds nådiga beskydd intill änden. Förmaningar att efterlikna trons hjältar återkommer i kapitel 11.

4. Guds löften står fasta (6:13–20)

v13–17 En ed avläggs mot bakgrund av vår mänskliga svaghet, där vi kan misstro varandras ord. Med en ed tar vi Gud till vittne att det vi säger är absolut sant. Gud behöver inte en sådan ed, och det gör hans löften dubbelt trovärdiga när han ändå använder ett mänskligt språk och svär vid sig själv.

Citatet är från 1 Mos 22:17, där Herrens ängel ropar till Abraham efter att han visat på baggen som offer i stället för Isak. Eden hör till den fallna människans tillvaro, där det i vissa fall behövs en förstärkning av ett löfte för att försäkra att det som talas är verkligt sant.

v15 Abraham hade väntat i 25 år på uppfyllelsen av löftet.

v18 Gud har redan tidigare gett många löften, men här säger han uttryckligen att han svär vid sig själv. För oss är uppfyllelsen av löftet, som Abraham bara kunde se fram emot i tro, en stor uppmuntran.

v19 Det här är det enda stället som använder bilden av ankaret för vårt himmelska hopp. (Det enda andra stället är Apg 27 där det handlar om ett bokstavligt ankare.) Ankaret fäster båten vid bottnen så att den inte driver. Själens ankare fäster ända upp i himlen, det som det allra heligaste var en symbol för.

v20 En hänvisning till hur förlåten i templet rämnade när Jesus dog på korset, och därmed öppnade vägen för oss till himlen. Nu introduceras det följande stora temat: Jesus som vår överstepräst enligt Melkisedeks sätt.

Kapitel 7

5. Kristi prästerliga ämbete (kap. 7)

v1 Melkisedek omtalas i 1 Mos 14:18–20. Jfr Ps 110. Han var kung i Salem (brukar identifieras med Jerusalem) och också präst åt ”Gud den Högste”. Detta begrepp hänförs ofta till de kananeiska religionerna, och många menar därför att Melkisedek var en sådan kungapräst, men att Abraham lärde honom tjäna den ende Guden. Då skulle Jesus vara en präst lik en kananeisk avgudapräst! Helt orimligt. Orimligt är det också att den Helige Ande genom Ps 110 och Hebr skulle upphöja Melkisedek om han inte var en speciell personlighet, inte en vanlig hednisk kungapräst. Melkisedek ger en förebild för Jesus också genom att dela ut bröd och vin, på den tiden en vanlig hjälpande hand men särskilt omnämnd och anspelad på Jesus i Hebr.

v2 Här förenas rättfärdighet och frid, två egenskaper som Jesus har. Sedek = rättfärdighet, från namnet Melkisedek; Salem = frid, efter hans placeringsort.

v3 Vanligen brukar kungarnas härkomst beskrivas, likaså deras dödsår. Jesu jordiska härkomst beskrivs ytterst noggrant. Om Melkisedek nämns ingetdera. Mika 5:2 säger att Jesu ursprung (enligt sin gudomliga härkomst) är före tiden, från evighetens dagar. Melkisedek är inte en inkarnation av Jesus, eftersom han sägs vara *lik* Guds Son.

v4 Melkisedek framställs som överordnad Abraham (jfr v7). Det är den överordnade som tar emot tionde av den underordnade. Här är det egentligen den förebildade, Jesus, som upphöjs.

v5 De levitiska prästerna skulle leva av tiondet, som de fick uppbära av folket, sina bröder. De fick ta emot tionde på grund av sin börd, inte för sin höghets skull. Melkisedek tog emot tionde för sin höghets skull, som präst åt Gud den Högste.

v6–10 Här sker en märklig sak: Melkisedek, en främling för Abraham, uppbar tionde av Abraham, fast det är Abraham som blir stamfar till Jesus. Melkisedek var dödlig, fast det att hans död inte omnämns förebildar Jesus som är odödlig. De levitiska prästerna var vanliga dödliga, men de skulle ta emot tionde. I det här fallet har de genom sin stamfar själva gett tionde. De är alltså underordnade Jesus som Melkisedek förebildar.

v11 Kap. 9 beskriver varför det levitiska prästadömet inte kunde frambära ett fullkomligt offer. Ps 110 skrivs mitt i den gammaltestamentliga offertjänstens tid men berättar om ett annat och bättre offer som ska komma.

v12 Lagen skulle inte förändras, utan uppfyllas, Matt 5:17. Lagens funktion blev förändrad: från en ofullkomlig förebild (offren) till fullkomlig uppfyllelse.

v13–14 Melkisedek var inte av Abrahams släkt. Jesus blev en präst, men inte av Levi stam, utan av Juda. Från Juda stam kom inga präster.

v15–17 Jesus blir inte präst av mänsklig härkomst eller av mänskliga förordningar, utan av gudomlig förordning. Han är en präst för evigt (Ps 110:4).

v18–19 Lagen är nyttig och god (Rom 7:12) men kan inte rättfärdiggöra syndare eller ge kraft till ett heligt liv. Lagen hade bara en förberedande funktion. Det nya förbundet är bättre, eftersom

det ger ett fast hopp om frälsning, rätt att närma oss Gud – ett kännetecken på vår prästfunktion.

v20–21 Åter ett bevis för Jesu bättre ämbete.

v22 Därmed är också det förbund som Jesus representerar bättre än det gamla.

v23–24 Efter hand som de levitiska prästerna dog måste nya träda till. Men Jesus lever för evigt och därmed kan han upprätthålla sitt prästämbete för evigt.

v25 Den frälsning som Jesus verkar, för evigt, är bättre än den förebildande frälsning som de levitiska prästerna kunde åstadkomma, eftersom deras offergärning måste upprepas. Här kommer också Jesu förebedjande funktion in. Den pågår ständigt. Frälsningen gäller inte bara det himmelska, utan också ett fullt omhändertagande av oss under vårt jordiska liv.

v26 Åter en bevisning för att Jesus var utan synd. Helig redan från avlelsen (Luk 1:35), oskyldig i allt sitt liv (Joh 8:46), obefläckad av synd (Jes 53:9; 1 Petr 2:22), skild från syndare, fast han blev räknad bland ogärningsmän för våra synders skull (Jes 53:12). Hans upphöjelse är en följd av hans oskuld.

v27 En återkommande sanning är att det som Jesus gjorde gällde för evigt: en gång för alla. I GT måste översteprästerna upprepa sitt syndoffer en gång per år, på den stora försoningsdagen. Jesu offer behöver inte upprepas, efter det är fullkomligt. Här finns också ett motbevis mot den katolska mässofferslära: att Jesus offras på nytt vid nattvarden, på ett oblodigt sätt.

v28 Sammanfattning: GT:s överstepräster var syndare, men Sonen är fullkomlig och är insatt genom ed.

Kapitel 8

III.Vår överstepräst offerämbete (kap. 8–10)

A. Ett bättre förbund (kap. 8)

Efter att ha beskrivit högheten i Jesu overste-prästämbete och dess natur beskrivs nu ämbetets djupare funktion. Hela tiden finns jämförelserna med det gamla förbundet med. Det nya framstår alltid som det bättre förbundet.

v1 ”Majestätets tron i himlen” är ett judiskt uttryck för Gud, jfr 1:3. På högra sidan: uttryck för att utöva den verkställande makten, ”VD”. Synonym till ”Guds högra hand”. Betonar att han som blev vår bror nu har upphöjts till sin ursprungliga position, men nu också i mänsklig gestalt. Jesus har inte slutat vara människa i sin upphöjelse. Han är fortfarande den som varit lydig i allt, intill döden, och har förbarmande med oss för att han vet hur vi har det.

v2 Jesus tjänar i himlen, grek: *liturg*. Där sker den himmelska gudstjänsten, till förmån för oss. Det jordiska tabernaklet är en förebild för himlen (2 Mos 40).

v3 Gåvor och offer: de djur och andra gåvor som folket bar fram, och som skulle offras som brännoffer, synd- och skuldoffer, matoffer och gemenskapsoffer. Vilka gåvor skulle Kristus bära fram? Sin egen kropp, det fullkomliga templet, och sitt eget blod, närmare i kap. 9.

v4 På jorden skulle han inte bära fram jordiska offer som prästerna gör. Här antyds att Jerusalems tempel ännu står kvar när detta skrivs.

v5 Han skulle inte fortsätta med det levitiska prästämbetet, eftersom han har avskaffat denna skuggbild genom sitt eviga offer. I alla detaljer av tabernaklet fanns symbolik som beskrev det himmelska. Templet är platsen för Guds närvaro, särskilt det allra heligaste. Gez: ordet förebild betecknar i hebr. en synlig framställning av osynliga ting.

v6 Här understryks tre gånger hur NT är bättre än GT: högre ämbete, bättre förbund, bättre löften. Också de trogna i GT kunde få del av detta, men bara i tron på det bättre som skulle komma genom Jesus.

v7 Det gamla förbundet, lagförbundet, hade brister, ”svag genom den syndiga naturen” (Rom 8:3), och måste därför fullkomnas genom det förbund som Jesus införde, nådesförbundet. Argumentationen påminner om 7:11. Bristen ligger i att lagen inte kan göra dem rättfärdiga som bryter mot den, och den kan inte heller ge kraft att leva enligt den.

v8–12 Citat från Jer 31:31–34. Det som är ”bättre” är:

- Guds lag ska bli en inre princip som gör att hans folk gläds åt att göra hans vilja,
- Gud ska ha en intim gemenskap med sitt folk,

- en syndig okunskap om Gud ska för alltid tas bort,
- syndernas förlåtelse förblir en evig verklighet.

v8 Förebråelsen gäller oförmågan att följa lagförbundet, vilket ledde till att Gud måste ge ett nytt förbund. ”Dagar skall komma”: Terminus technicus för det nya förbundet. Israel och Juda representerar de båda skilda folken, de tio stammarna och Juda-Benjamin.

v9 De judiska rabbinerna uppfattade pingsten som minne av att lagen vid Sinai utgavs 50 dagar efter uttåget (Apg 2:1, not). 2 Mos 19:1 nämner den 46:e dagen, och de påföljande dagarna anger att lagen sedan gavs på den 50:e dagen, på samma sätt som pingsten inföll 50 dagar efter påsk. Grek: ”jag har givit dem ut mitt sinne”, hebr: ”jag har härskat över dem” (Gez), uttryck för att Gud har straffat folket.

v10 Israel avser här åter hela folket, också Juda. Genom nyfödelsen får den kristne ett nytt sinne, en ”ny lag” i hjärtat som vill det samma som Gud vill.

v11 Nu är ingen beroende av påvars eller prästers uttolkning utan kan själv lyssna direkt till Guds ord. Det är inte bara de lärda som kan förstå sig på evangeliet, utan det kan också den ”enfaldige”. Det här motsäger inte att det också behövs ett ämbete eller att vi ska vittna för varandra.

v12 Det nya är den fullkomliga förlåtelsen, som nu är vunnen för alla människor.

v13 Det är bara Jer 31 som kallar det kommande förbundet ”nytt”. Slutsatsen blir att det gamla förbundet är föråldrat. Jeremia ser redan slutet på det gamla förbundet och förkunnar att det ska ersättas av ett bättre förbund. Att Hebr. inte nämner nattvarden, där Jesus ingår det nya förbundet, beror på att hans syfte främst är att visa att detta förbund omvittnas redan av GT:s profeter.

Kapitel 9

B. Ett bättre tabernakel (9:1–12)

v1 Introduktion till en detaljgenomgång av tabernaklets utformning och inredning, 2 Mos 25–27.

Bilder från http://www.gkv-hg.nl/tabernakel.html

Förbundsarken: 2 Mos 25:10–22; 37:1–9. Längd 110 cm, bredd 66 cm, höjd 66 cm (en aln = 44 cm).

Skådebrödsbordet: 2 Mos 25:23–30; 37:10–16. Längd 88 cm, bredd 44 cm, höjd 66 cm. Stod på norra sidan i det heliga (2 Mos 40:22). Det hade 12 bröd, två staplar (3 Mos 24:5–6). De skulle läggas upp varje sabbat och ätas av Aron och hans söner. (Jfr 1 Sam 21, där Ahimelek ger åt David och hans män att äta av bröden.)

Ljusstaken: 2 Mos 25:31–40; 37:17–24. På södra sidan (2 Mos 40:24).

Tabernaklet: 2 Mos 26; 36:8–38, uppsatt och invigt 2 Mos 40.

Brännoffersaltaret: 2 Mos 27:1–8; 38:1–7. 220 cm i fyrkant, höjd 132 cm.

Förgården: 2 Mos 27:9–19; 38:9–20.

Rökelsealtaret: 2 Mos 30:1–10; 37:25–28. Längd och bredd 44 cm, höjd 88 cm.

Kopparkaret: 2 Mos 30:17–21; 38:8.

v2 Hela tabernaklet hade måttet 13,2 x 4,4 m (30 x 10 alnar). Det heliga hade formen av en rektangel 8,8 x 4,4 m.

v3 Det allra heligaste hade kvadratisk form, 4,4 x 4,4 m och skildes från det heliga med en förlåt gjord av mörkblått, purpurrött och karmosinrött garn och tvinnat fint linnegarn (2 Mos 26:31). Vävnaderna var upphängda på fyra stolpar av akacieträ, överdragna med guld.

v4 Enligt 2 Mos 30:6 skulle rökelsealtaret stå framför förlåten och nära förbundsarken. Funktionen är alltså nära förknippad med denna och det är orsaken till att Hebr. omtalar den i samband med förbundsarken. Mannat: 2 Mos 16:33f; Arons stav: 4 Mos 17:8f.

v5 Nådastolen, *hilastärion*, är ett centralt ord i Rom 3:25. Där beskrivs Jesus som nådastolen, alltså uppfyllelsen av den symbolik som förbundsarken med dess lock av guld representerar.

v6 De vanliga prästerna förrättar sin tjänst i det heliga. Så gjorde t.ex. Sakarias, Luk 1:8.

v7 Endast översteprästen hade tillträde till det allra heligaste på den stora försoningsdagen, 3 Mos 16, *Yom Kippur*, som infaller på tionde dagen i den sjunde månaden.

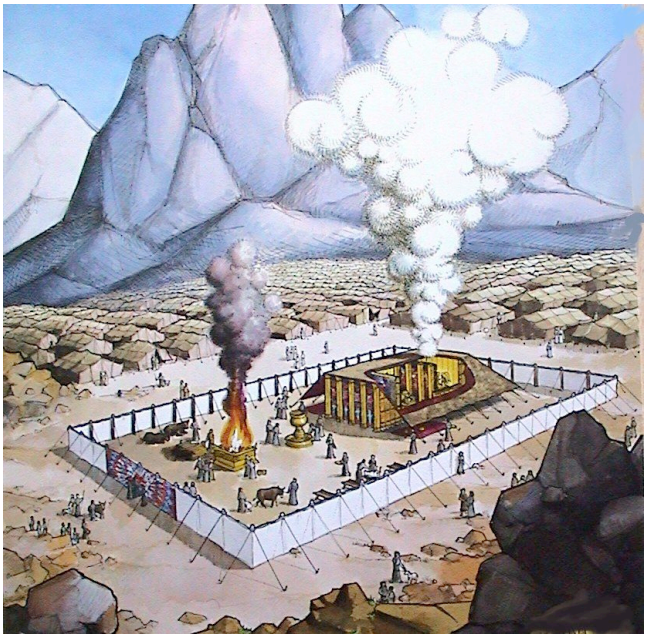

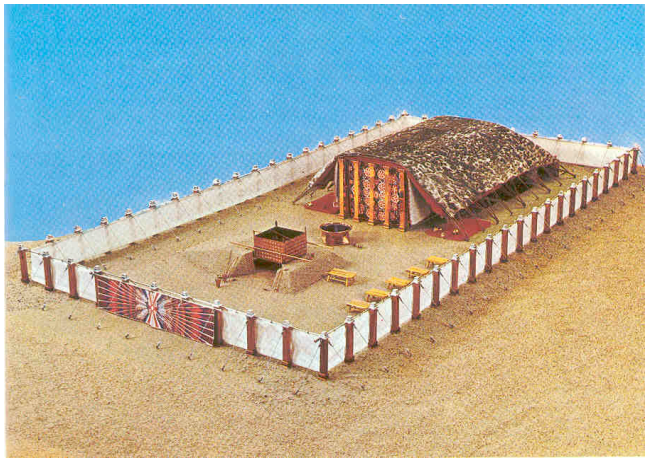

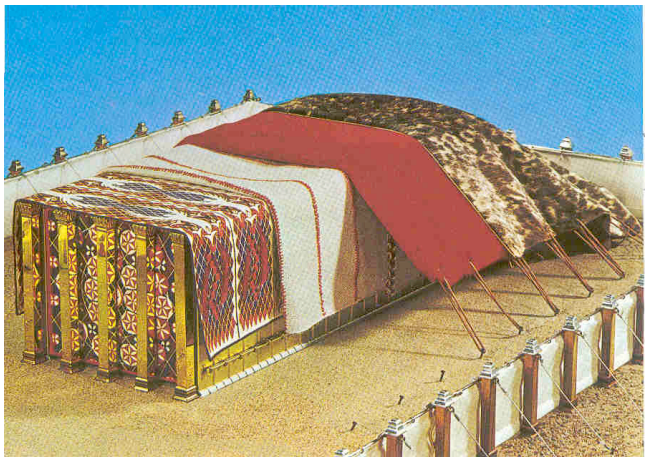

Bilden ovan är från http://www.sidneywilson.nl/mp3/audio/De_Tabernakel!.html och de övriga från http://www.gkv-hg.nl/tabernakel.html.

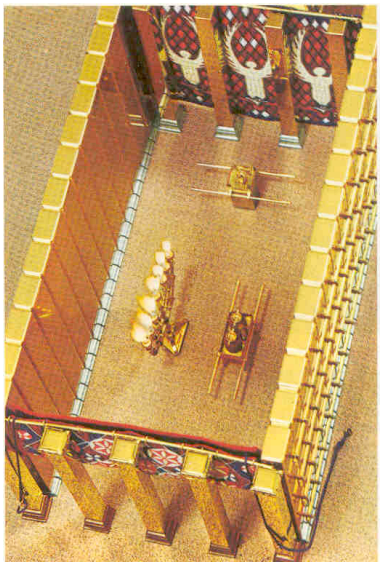

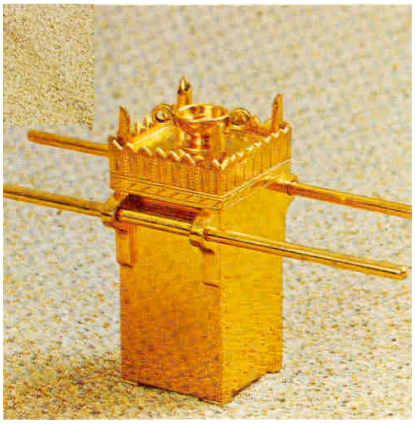

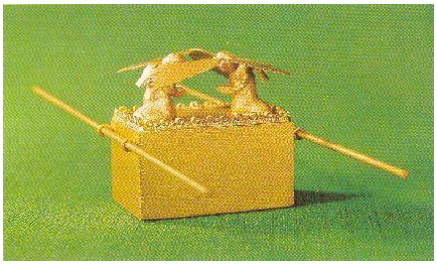

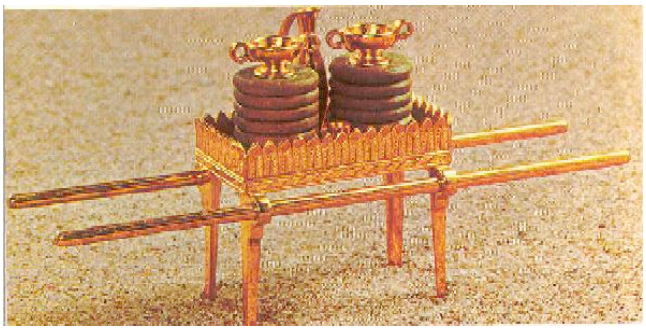

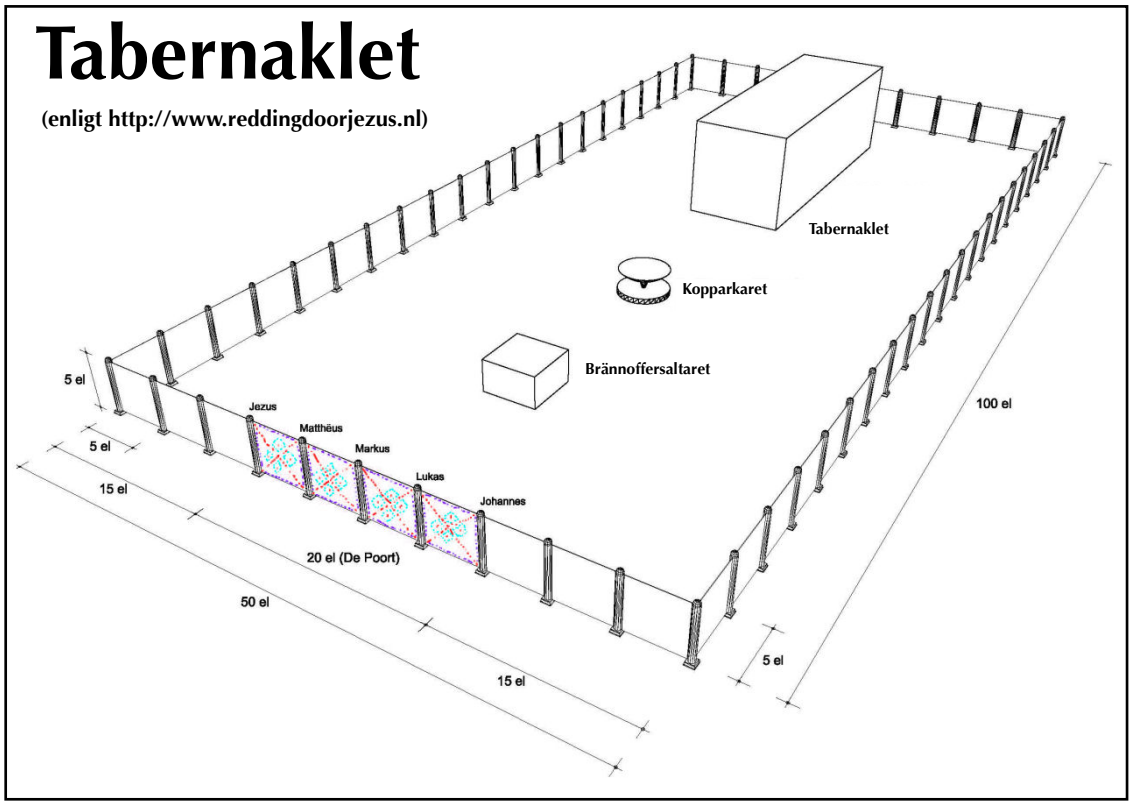

v9–10 Tiden för en bättre ordning har kommit i och genom Jesus. Nu är GT:s tid förbi. Jesu frälsning kan fullkomligt rena samvetet, för vi kan vara fullkomligt vissa om att det som han har gjort är färdigt och räcker till.

v11 Några gamla manuskript har ”kommer” i stället för ”vi äger”. Här omtalas det fullkomliga tabernaklet, platsen för Guds närvaro, som är förkroppsligad i Jesus.

v12 Åter betonas: ”en gång för alla”. Bockars och kalvars blod var aktuella på den stora försoningsdagen. Hans återlösning gällde inte bara för ett år, utan den gäller evigt. Efter att han hade utfört sitt offer återvände han till det som det allra heligaste symboliserar: himlen.

C. Ett bättre offer (9:13–10:18)

v13 Askan från en kviga, 4 Mos 19:9, stänktes på de som orenat sig genom att ha vistats i ett hus där någon dött. Men den reningen är ofullkomlig, liksom bockarnas och kalvarnas blod.

v14 I ”Kristi blod” innefattas hela Kristi verk, från hans aktiva lydnad till döden på korset. Guds handlande i treenigheten hålls samman. Anden var med från avlelsen och har sedan samverkat med Sonen och styrkt honom i svagheten i hans mänskliga natur. Det offer som han gav på korset var felfritt, eftersom han inte hade någon synd.

v15 Medlaren är den andre Mose, Gud och människa, jfr 1 Tim 2:5. Här uttalas ”Nya testamentet” = ett nytt förbund. De som kallats genom evangelium – också i GT har människorna kallats. Arvet utlovades bl.a. av Jeremia (se Hebr 8:31–34). Jesus dog för alla, och friköpte alla människor både i GT och NT. Här avses räckvidden av det gamla, att han friköpte oss för att GT:s lag inte skulle drabba oss.

v16–17 Ett testamente träder i kraft först när testator är död. Före det har arvingarna ingen rätt att hävda sin rätt till arvet. Testamente används synonymt med förbund, som återkommer i v18.

v18 Också det gamla förbundet grundades på att något måste dö: offerdjuret.

v19–20 Återger 2 Mos 24:4–8.

v21 3 Mos 8:10, 19, 30.

v22 Jfr blodets betydelse enligt 1 Mos 9:4–5.

v23 Det blod som rann på korset är bättre än det blod som renade förebilderna. Det himmelska är bättre än förebilderna och kräver en bättre rening.

v24 Kristus gick in i himlen, inför Guds ansikte. På samma sätt ska också vi få komma dit.

v25–26 Åter en stark betoning av engångshändelsen: inte många gånger – utan en gång för alla. Vid tidernas slut (= i de sista dagarna): den yttersta tiden inleddes när Messias kom för att uppfylla profetiorna.

v27 Döden och domen är fasta storheter som ingen kommer under. Vi kommer inte undan domen, men vi kommer undan *fördömelsedomen* genom att Jesus träder in i vårt ställe, Joh 5:24. På samma sätt är döden ingen verklig död.

v28 ”Mångas synder” är i judiskt tänkande synonym till ”allas synder”, jfr Jes 53:11–12; Dan 12:2; Matt 26:28; Rom 5:19. Han ska komma tillbaka, en andra tillkommelse, till den slutliga frälsningen. ”Frälsning” kan stå för tre betydelser: (1) frälsningen genom det en gång skedda offret på korset, (2) frälsningen genom tron när en syndare vänder sig till Jesus, (3) frälsningen på den yttersta dagen när allt ont slutligt försvinner och den fullkomliga glädjen inträder. Folket stod utanför tabernaklet/templet och väntade på prästen när han gjorde tjänst (Luk 1:10).

Kapitel 10

v1 Lagen är skuggan – verkligheten är Kristi fullbordade verk. Bara verkligheten kan fullkomna. Lagen, dvs. GT, hör den förgångna tiden till. Gez. om skuggan: skiss, utkast som med pennstreck eller krita, innan den slutliga målfärgen målas på en tavla.

v2 Om djuroffren hade kunnat rena hade ett enda offer räckt.

v3 Nej: offren gav en årlig påminnelse om synder.

v4: De kunde inte i verkligheten utplåna synder.

v5–7: Citat från Ps 40:7–9. Fyra av de fem slagen av offer nämns: slaktoffer (gemenskapsoffer), matoffer (Hebr: offer och gåvor), brännoffer, syndoffer. Skuldoffret nämns inte (Ps), men det brukar nämnas tillsammans med syndoffret.

v5 Notera att Hebr. säger att det är Kristus som säger detta. Psalmen är av David. Kristus träder in: blir kött och blod, inkarnationen. Hebr. återger Septuagintan. 5b avviker från Ps: ”Du har öppnat mina öron” handlar ändå om samma sak: Jesus fick en kropp för att lyda Guds vilja.

v6 Gud vill ha ett fullkomligt offer, inte bara skuggbilder.

v7 ”Sin Fader Sonen lydig var”, redan i Guds evighetsråd. När han kom i köttet fullbordades Guds vilja av evighet. Hebr. kopplar samman ”för att göra din vilja” med kommandet, men i Ps. delas syftet till nästa vers. Bokrullen avser en mindre del av en bok, t.ex. kapitel. På Davids tid fanns en begränsad del av vårt GT. Hela denna bok vittnar om Kristus, Joh 5:39.

v8 Psaltartexten sammandras nu som bevis för Kristi fullkomliga offer.

v9 Här utsägs klart att offren nu är upphävda, medan Kristi offergärning fastställs.

v10 Engångshändelsen understryks på nytt. Helgelsen omtalas här i vid mening: Guds frälsningsvilja, Kristi lydnad och offer som vår rättfärdiggörelse, dess verkan till vår helgelse och tron som är medlet att ta emot helgelsen.

v11 Att tvingas upprepa offret dag efter dag hör till ofullkomlighetens värld.

v12 Det fullkomliga offret behöver inte upprepas. Himmelsfärden och utövandet av Guds makt hör ihop med stadfästelsen av att offret är fullbordat.

v13 Det som återstår är ännu den slutliga triumfen över djävulen och hans allierade. Jfr 1:13.

v14 Det finns en skillnad mellan dem som offret gäller, alltså ”de många” = hela världen, och dem som gjorts fullkomliga, dvs. dem som tror och blir saliga. Det senare gäller dem som Gud har utvalt till salighet. Vi måste här låta den övriga Skriften förklara vilka som blir slutligt saliga.

v15–17 Utsagan från Jer 31 tillskrivs den Helige Ande, den tredje personen i gudomen, för att särskilt understryka trovärdigheten.

v18 Synderna är inför Gud förlåtna en gång för alla. Också i GT fick man syndernas förlåtelse, men i kraft av det kommande fullkomliga offret. Det behövs inte heller något upprepat oblodigt offrande av Kristus i det påvliga mässoffrets form.

D. Förmaningar (10:19–39)

Här inleds ett långt förmaningsavsnitt. Den här delen kunde också hänföras till nästa avsnitt.

v19 Nu sammanfattas undervisningen om offret i det allra heligaste och vi får en aktuell tillämpning i form av förmaningar. Vi kan redan nu, i kraft av det offer som Jesus frambar, med frimodighet gå fram inför Gud, ”komma nära”, i bön, åkallan och tacksägelse, och denna rätt fortsätter i fullkomligheten i himlen. I det allraheligaste fick ingen annan gå än översteprästen, men vi får gå in.

v20 Det nya är tron på det som redan har fullbordats. I GT kunde man bara hoppas och se framåt. Öppnat: hör samman med att förlåten rämnade, så att det är fritt att gå in. Tron på Jesus är levande i motsats till en död tro, som fokuserar på sig själv. Jesus-vägen leder till livet. Öppnandet är förkroppsligat i Jesu kropp som utgavs i döden på korset. Vi kan säga att han överbryggar gapet mellan det synliga och det osynliga: kroppen dog på korset, men finns också i himlen. Nattvarden är också en förening mellan det synliga och det osynliga.

v21 Grunden för de kommande förmaningarna finns här: Jesus är vår store präst. Huset avser Guds tempel, Guds folk.

v22 Förmaningen gäller att gå fram: att i tro ta emot det offer Jesus har verkställt. Uppriktigt hjärta: inte i svekfull skrymtan. I full trosvisshet: inte i tvivel, för det är otro. Hjärtat är renat, det är ett nytt hjärta genom nyfödelsen (jfr Jer 31). Det har en visshet om förlåtelse och behöver inte ha dåligt samvete. Dopet ger ytterligare visshet, i en yttre händelse som kan omvittnas. Tvättningen gäller inte främst den yttre reningen, utan den sakramentala.

v23 Hoppets bekännelse är bekännelsen till den vägen som är öppen till himlen. Hoppet är fäst i himlen som ett ankare. Guds trofasthet är bekännelsens objekt.

v24 Ge akt: varna, förmana, tillrättavisa. Men också uppmuntra (*parakaléå*) att göra gott genom kärlekens gärningar.

v25 Egna sammankomster: vi behöver varandra, inte gå på egen hand, i falsk säkerhet. Uppmuntran behövs i denna onda tid. Det är ett missförstånd att vi här skulle förbjudas att överge irrlära-iga sammanhang bara därför att vi har haft som tradition att gå dit.

v26 Här återkommer frågan om synd mot den Helige Ande: ”med vett och vilja”, alltså envetet och mot överbevisning. Synden avser här medvetna handlingar, framför allt otron, att inte ta emot det som tidigare undervisats, ”sedan vi fått kunskap om sanningen”. Jesus kan inte offras någon fler gång. Det han har gjort är komplett och kan nu omintetgöras bara av vår otro.

v27 Domen är förskräcklig, och de som anar vad som kommer har också en fruktansvärd tid i väntan på domen. Här finns ett av många klara belägg på att förtappelsen, helvetet, är en realitet.

v28 Citat från 5 Mos 17:6.

v29 En oerhörd sammanfattning av det värsta en människa kan företa sig. Att vi, skapade varelser, skulle trampa på Guds Son, och förnedrar hans blod, som har renat honom själv. Här är ett exempel på allmän rättfärdiggörelse: den som går förlorad gör det trots att hans synd är förlåten, han föraktar ”det blod som har helgat honom”. Här finns en koppling till uttrycket ”synd mot Anden”. Det är Andens verk, hela salighetens ordning, som smädas om Jesu blod förkastas och trampas i smutsen.

v30 Vi får inte ta det lätt med Guds vrede. 5 Mos 32:35–36; Ps 135:14.

v31 En antropomorfism: mänskliga kroppsdelar och företeelser tillskrivs Gud.

v32 Den första tiden som kristen är i många fall som en förälskelsetid. Men för de kristna som läste det här först betydde det en tid av lidande för vittnesbördet. Denna tid var full av lidande och förföljelser.

v33 Konkret består smäleken ofta i att man blir offentligt uthängd till åtlöje. Det är något som förekommer också i vår tid, om vi vågar stå för sanningen offentligt, även om det inte sker så handgripligt som i urförsamlingen. Andra stod sida vid sida och stödde: när en lem lider ...

v34 Tänk att man kan glädjas åt att bli berövad sina ägodelar! Det är raka motsatsen till vår tids jakt efter prylar. Det var vetskapen om att lidandet var för Kristus som gav styrka, och hoppet om härligheten som är mycket bättre. Jfr Matt 6:19–20.

v35 Lön omtalas på flera ställen i anslutning till trogen tjänst: Matt 5:12; 1 Kor 3:15.

v36 Det är inte rätt att framställa kristenlivet som en ständig dans på rosor. Det behövs undervis-

ning om att en kristen behöver uthållighet i en svår tid. Och den uthålligheten får vi genom att lyssna till Guds löften.

v37 Citat från Hab 2:3–4. Den tid som är kvar är kort. Det har varit en sanning för alla kristna. Gud tycks dröja, men det gör han inte. Det är vi som upplever att han dröjer, men han kommer precis på utsatt tid.

v38 Hab. säger ”leva genom sin tro”, jfr Gal 3:11f och 3 Mos 18:5. Nygren översätter Rom 1:17: ”Den genom tron rättfärdige skall leva.” Tron bär igenom lidanden och svårigheter. Det kristna livet är en följd av trons rättfärdighet. Här uttalas en fördömelsedom över den som drar sig undan: motsatserna tro – dra sig undan; leva av tro (Gud försörjer genom tron) – finner min själ ingen glädje i honom (Gud förkastar den som inte tror).

v39 De flesta av läsarna förmodas vara troende, ”vinner sina själar” i motsats till att vinna hela världen och förlorar själen. Jfr Luk 9:23–26.

Kapitel 11

IV. Slutförmaningar att bevara tron (kap. 11–12)

A. Lärdomar av forna troshjältar (kap. 11)

v1 Den här versen brukar sägas vara en definition på tron. Tron griper om en verklighet som inte syns. Det osynliga kan ses av tron. Se särskild sammanställning av olika översättningar. Det grekiska ordet *hypóstasis* betyder egentligen substans, förutom väsen, grundval, tillförsikt. *Élegchos* betyder bevis, i den mening som man bevisar en matematisk sats.

v2 Fäderna: de troshjältar som omtalas senare.

v3 En oerhört viktig vers när det gäller tron på skapelsen. ”Världen” är det grekiska ”aiån”, som primärt betyder ”tidsålder”. Det står för allt som finns, har också översatts ”universum”. Ordet *katartízå*: färdigställa, preparera, fullborda, är i SFB översatt ”skapades”, i 1917 ”blivit fullbordad”, B2000 ”formats”. Gud skapade ur intet genom sitt ord.

v4 Här börjar en framställning om Gamla testamentets trosvittnen. Abel är det första, 1 Mos 4:2–5. Det huvudsakliga argumentet för att Gud tog emot Abels offer var att det skedde genom tron. Man kan här ana att Kains offer var en formalitet, en gärning utan tro. Det står ingenting om att Gud befallde dem att offra, men utan Guds befallning är gudstjänsten ingenting värd. Och Gud ser till offren för att de förebildar Kristi fullkomliga offer, då hans blod utgöts. Kain hade tydligen inte brytt sig om Guds befallning och hans offer var inte rätt. Abels offer innebar blodsutgjutelse och det var ett rätt offer.

v5 Hanok (skrivs även Enok) omtalas i 1 Mos 5:24. Han är jämte Elia den ende som tagits till himlen innan han dog.

v6 Att Henok behagade Gud är ett bevis på hans tro. Tron förutsätter att man tror att Gud är till. Men också de onda andarna tror det (Jak 2:19). Tron innebär därför något mera: att man uppriktigt, i ånger över sin synd, söker den rättfärdighet som är utanför oss, hos Kristus. Jfr Jer 29:13.

v7 Noa byggde på arken i 120 år, 1 Mos 6:3. Vi vet inte om Noa började bygga då Gud uttalade orden. En annan tolkning är att människorna nu inte skulle leva längre än 120 år, men det skulle då betyda en riktlinje för den maximala livslängden på sikt. Ordet ”tid” är hebr. *yom*.

Noas tro var enastående: att bygga en stor båt på torra land där det mänskligt sett aldrig skulle finnas något vatten. Människornas hån måste ha varit kompakt. Jfr 2 Petr 3:3ff. När floden kom blev Noa rättfärdigad och begabbarna blev dömda.

v8 Abraham framställs i NT som trons fader. Det första är att han drog ut ur sitt hemland för att i tro gå till ett land som han inte hade sett, 1 Mos 12:1–4. Guds löften har en sjufaldig struktur: (1) göra dig till ett stort folk, (2) välsigna dig, (3) göra ditt namn stort, (4) bli en välsignelse, (5) välsigna dem som välsignar dig, (6) förbanna den som förbannar dig, (7) alla släkter på jorden ska bli välsignade. Välsignelsen över judarna: Apg 3:25 (jfr v 12); över hedningarna, trons folk: Gal 3:8.

Luther om tron: den stiger ut i tomma intet på Guds ord och löfte, inte dumdristigt, utan i tro på att Guds ord håller.

v9 Abraham var en nomad och hade ingen fast mark. Han måste köpa en gravplats åt sin hustru Sara (1 Mos 23).

v10 Den himmelska staden, Jerusalem, är fast grundad i motsats till vår jordiska bostad. Gud som byggmästare: Ps 147:2.

v11 Sara räknas också till trons hjältar, fast hon först log åt Guds ord, 1 Mos 18:12–15. Fotnoten visar att ”överårig” gäller både Abraham och Sara. (NIV: ”By faith Abraham, even though he was past age – and Sarah herself was barren – was enabled to became a father ...”)

v12 En man får barn – genom sin hustru. Så gott som död, 100 år gammal. Jfr Rom 4:19. Hans förmåga att sätta barn till världen var slut. Gud måste föra det så långt för att visa sin makt.

v13 Dessa trons hjältar såg löftet fullbordas i tron, men inte i verkligheten. De fick varken äga landet eller se Frälsaren. De hade sitt riktiga hem i himlen och såg det i tron som verklighet. Hälsade det: ett uttryck för att i förbigående hälsa på någon eller välkomna någon.

v14–15 Patriarkerna önskade ett hemland som alla andra, men de väntade på det rätta hemlandet. De hade inga behov att vända tillbaka till sitt jordiska hemland.

v16 Stad och land används som beteckning på samma sak: Jerusalem – Kanaans land är båda symboler för himlen. Blygs inte: Jfr 2:11.

v17–18 När Abraham fick befallningen att offra Isak hade Ismael redan varit bortdriven och Isak var den ende som kunde uppfylla löftena, 1 Mos 21:12. Löftena (plur.) avser både den talrika avkomman och Frälsaren.

v19 Abraham var beredd att offra Isak, så att han skulle ha dött, men litade på att Gud kunde uppväcka döda, eftersom han hade gett löftet. Räddningen blev också som en uppväckelse och en förebild för Jesu uppståndelse.

v20 Isak välsignade Jakob i Esaus ställe men gav också Esau en välsignelse, 1 Mos 27:27–40.

v21 1 Mos 47:29–31; 48:8–20. Jakob tillbad böjd mot bäddens huvudgärd (47:31) – drog upp fötterna i sängen (49:33). Han välsignade Efraim före Manasse trots att Manasse var förstfödd. 48:15–16 är en mycket speciell bön: treenig Gud.

v22 1 Mos 50:24f.

v23 Moses föräldrar är omnämnda på flera ställen: 2 Mos 2:2–3; fadern var Amram, mor Jokebed, 2 Mos 6:20; 4 Mos 26:59. Korgen av papyrus är en miniatyr av de båtar som nämns i Jes 18:2 och är typiskt material för Egypten. Faraos påbud: 2 Mos 1:16, 22. Föräldrarna tog en stor risk, då de inte hade något konkret löfte av Gud att lita på, utan bara hans omsorg om sitt folk.

v24 Avser 2 Mos 2:11–15. Mose tog parti för sitt eget folk fast han måste ha vetat att han därmed miste sin rätt att vistas vid hovet. Han brann av rättvisepatos. Han var 40 år då han ingrep mot tyrannerna (Apg 7:23).

v25 Mose hade levt ett lyxliv vid hovet. Han ställde sig ändå på sitt folks sida. När han sändes till farao visste han att han inte skulle bli behandlad väl. Han räknade med att hans folk skulle erkänna honom som ledare (Apg 7:25–28).

v26 Kristologisk tolkning: ”Kristi smälek”. Mose såg inte lönen, men han trodde på den. Han hade en begränsad kunskap om Messias, men han hade fått Guds ord.

v27 Avser troligen flykten till Midjan. Mose hade redan då ett löfte om sitt folks befrielse. Han såg den Osynlige med trons ögon, när han stod inför kungens vrede.

v28 När Mose befallde att blodet skulle strykas på dörrposterna kunde han inte se kraften i det. Han såg med trons ögon. 2 Mos 12.

v29 Vandringen genom Röda havet, 2 Mos 14. Ett fantastiskt under, och med stor symbolisk betydelse.

v30 Många under förbigås, men Jerikos murars fall var ett särskilt mäktigt under, Jos 6. Det var säkert prövosamt att under sex dagar gå runt staden utan att något hände, men desto mäktigare på den sjunde dagen.

v31 Skökan Rahab nämns bland trons hjältar för sitt mod att ta emot och beskydda spejarna. Hon är ett bevis på att Gud ger nåd till vilken syndare som helst. Det var tack vare henne som intagningen lyckades. Hennes tro bevisas av orden i Jos 2:9. Hon blev stammoder till Jesus.

v32 Många fler kunde nämnas. Här väljs några:
• Gideon, som med 300 man slog midjaniterna, Dom 7:7.
• Barak, segrade över kananeerna tillsammans med Debora, Dom 4:15–16.
• Simson, som fick styrka genom sitt långa hår och vann flera segrar över filisteerna, Dom 15:8, 15; 16:28–30.

• Jefta, som segrade över ammoniterna, Dom 11:32–33.
• Davids många framgångar, särskilt segern över Goliat, 1 Sam 17:49.
• Samuel framstår som domare som en stor troshjälte och räddade Israel genom under: 1 Sam 7:10–11.
• Profeterna nämns i klump. Vi kan tänka på de mäktiga under som gjordes av Elia och Elisa, 1 Kung 17–2 Kung 8.

v33 En svepande beskrivning av det som utförts av många domare, kungar och profeter. Simson och David hade kuvat lejon, men särskilt avses Daniel, Dan 6.

v34 Daniels kamrater levde oskadda i eld, Dan 3. Simson blev skyddad från svärdet, likaså David, Elia och Elisa, fastän de hotades till livet.

v35 Exempel: änkan i Sarefat, 1 Kung 17:22, och den sunemitiska kvinnan, 2 Kung 4:35. Nu följer berättelser om lidande och förföljelser, som det inte står mycket om i GT. Särskilt under ofärdsåren före Jerusalems förstöring och under Antiokus skedde fruktansvärda saker. De som trodde på löftet stod fasta.

v36 Många av profeterna tvingades lida hårda straff, t.ex. Jeremia (37:16).

v37 Vittnesbörd av Jesus om Sakarias, Matt 23:35 (2 Krön 24:21). Jesaja sägs ha blivit söndersågad på Manasses befallning. Profeterna gick ofta omkring i enkel dräkt, t.ex. Elia (2 Kung 1:8). Han försörjdes av korparna, 1 Kung 17:6.

v38 Fastän de var helt utblottade och föraktade var de förtjänta av en så stor ära som inte finns i hela världen, måste de fly och söka skydd i hålor, som David (1 Sam 22) och Elia (1 Kung 19).

v39 Ingen av dessa fick se uppfyllelsen av löftet, men de såg det i tron.

v40 Vi har fått se mera än GT:s profeter: vi har fått budskapet om Frälsaren som de bara hade löftet om. Men vi ska alla på samma sätt få del av välsignelsen och nå målet tillsammans.

Kapitel 12

B. Uppmuntran att förbli i tron (12:1–11)

v1 Tänk vilka troshjältar vi har fått läsa om! Dessa vittnen, martyrer (grek. *martys*) är som ett moln som vittnar om Guds nåd och trofasthet. Det påminner om molnskyn som skyddade och ledde Israel i tiden. Hämta tröst och frimodighet av dem och se hur Gud är mäktig att ta hand om de sina.

Vi kan ställa frågan till oss själva, om vi är snärjda av synden. Se vi faran? Vi uppmanas att aktivt lägga bort den, att kämpa mot den och vara uthålliga. Vi kan aldrig lägga bort synden fullständigt, eftersom vi alltid har vår onda natur, vårt kött, med oss. Gamle Adam ska dödas, dränkas med sina onda lustar (dopet). Livet som kristen förliknas vid ett långdistanslopp som en idrottsman löper, 1 Kor 9:24–27. Faran att ge upp under loppet över överhängande. Men vi har en massa vittnen på läktaren som uppmuntrar oss.

v2 När vi ser mot målet ska blicken vara fäst vid Jesus, som när man drar upp ett rakt skidspår över en stor öppen plats. Trons upphovsman, jfr kommentar till 2:10, men också fullkomnare: han är både början och slutet av tron, A och O. Han är den främste bland martyrerna, som har utstått allt för oss. Han avstod från den himmelska glädjen och bytte den mot lidande och skam. Glädjen fanns i sikte: hans uppståndelse och himmelsfärd, och han ville att vi också skulle dela den. Det är ett efterföljansvärt exempel för oss.

v3 Tänk och jämför! Om vi har det svårt har han haft det mångdubbelt svårare. Det ska ge oss tröst och mod att löpa vidare. Jes 40:28–31.

v4 Mottagarna hade ännu inte tvingats att lida martyrdöden för sin tro, fast de hade lidit på många sätt. Jesus hade dött i sin kamp mot synden.

v5 Uppmaning, tröst, gr. *parakläsis*.

v5–6 Citat från Ords 3:11–12. Gud talar till sina barn, ”min son”. Förakt är ett starkt ord. Tuktan, äldre språk aga, kan avse både fysisk bestraffning och tillrättavisning med ord. Här avses närmast lidande och förföljelse som känns i köttet, och som tjänar till rättelse och som vägledande undervisning. Det lidande som Guds barn får utstå är inte ett straff för synden, som för ogudaktiga, utan är en faderlig tillrättavisning och vägledning.

v7 Tuktan är ett tecken på att Gud arbetar med oss. Bara de blir tuktade som tar emot det i tro. De som inte tror straffas, men den som omvänder sig under sitt straff tas emot med kärlek, och då följer aga. Hes 18:20–21.

v8 Att bli lämnad utan tuktan är allvarligt och ska få oss att söka Gud. Oäkta används i betydelsen utom äktenskapet, dvs. tillhör inte Guds familj.

v9 Här är en jämförelse som saknar rätt förståelse i många familjer, där man låter bli att ge en rätt fostran. Får leva: det verkliga livet är ett liv i Guds gemenskap.

v10 När jordisk uppfostran slår fel, även om den görs efter bästa förstånd, så slår Guds fostran aldrig fel. Guds tuktan syftar till ett helgat liv i gemenskap med honom.

v11 Det gör alltid ont att bli tillrättavisad och bestraffad. Gud framstår som hård och grym när han bestraffar synden. ”Fostrats” är ett ord som används om de grekiska sporterna och återfinns i vårt gymnastik. Så kan en idrottsman utsätta sig för tung träning som känns som ett lidande.

C. Förmaningar att förbli i tron (12:12–17)

v12 Nu följer en rad kärleksfulla förmaningar till de starkare att ta sig an de svaga.

v13 Den som har insikt ska inte göra det svårare för den svage, utan försöka bort onödiga hinder.

v14 Jfr 1 Petr 1:15–16; 1 Joh 3:3. Den fullkomliga heligheten som behövs för att se Herren har vi inte i oss själva, utan i Kristus, 1 Kor 1:30.

v15 All helgelse och förmaning grundar sig på Guds nåd, inte på lagen. Församlingen ska alltid vara på sin vakt mot att köttet skjuter bittra skott i form av falsk lära och syndigt liv. Detta ska göras i vaksamhet genom Andens kraft i den nya människan, inte genom att vakta i legalistisk anda, vilket är en svår balans.

v16 All otukt förkastas, en stark varning mot vår tids sätt att leva. Esau tas som en förebild för dem som föraktar nåden, då han föraktade sin förstfödslorätt (1 Mos 25:33–34). De materiella tingen betydde mera för honom än de andliga.

v17 Esau förkastades för att han bara sörjde det han förlorat och inte ångrade sin synd (1 Mos 27:28, 41). Han hade inte en sorg efter Guds vilja (2 Kor 7:10). På samma sätt är det en frestelse att ”sälja” Guds välsignelse med en kompromiss för att undgå förföljelse och lidande. Se not i SFB om subjektväxling (Isak=han). Äldre översättningar anger att Esau inte fick någon möjlighet till omvändelse fast han sökte den.

D. Motiveringar att förbli i tron (12:18–29)

v18–21 Jämförelse med Sinai berg, 2 Mos 19:10–25 och 5 Mos 4:11–12; 5:22–26. Vi kristna har inte ett så fruktansvärt förbund, vi behöver inte vara rädda för att komma inför Gud.

v22 Sions berg fanns bokstavligt i Jerusalem, i den södra delen, men här avses det himmelska Jerusalem. Sion: fäste, värn, försvar, beskydd. Kontrasten mellan de båda förbunden ska göra oss ännu mera ivriga att hålla oss till Kristus och inte önska oss tillbaka till det gamla förbundet. Änglarna, se Upp 5:11 och Dan 7:10.

v23 De förstföddas församling (*ekklesía*): avser inte änglarna, inte Jesus trots att han kallas den förstfödde (plur. här) utan en hederstitel för oss kristna med alla de rättigheter som den förstfödde hade, som skrivna i Livets bok. Vi får också komma till Gud som vår domare, eftersom den som tror på Jesus inte behöver dömas för sina egna gärningar (Joh 5:24). Andarna hos de rättfärdiga (*pnevmasi dikaíån*) hänvisar till de rättfärdiga i GT: Abel, Noa m.fl.

v24 Medlare för det bättre förbundet omtalas bl.a. i 8:6–7. Abels blod ropade efter hämnd och vedergällning, Kristi blod (bestänkelseblodet) ropar ut försoning och förlåtelse.

v25 Gud varnade på Sinai, men vi har en bättre uppenbarelse och står därför i ett större ansvar att inte avfärda hans varningar. Jfr 2:2–4.

v26 2 Mos 19:18, Ps 68:8–9. Citatet är från Hagg 2:7.

v27 Vid Jesu andra ankomst ska jorden ånyo skaka, och så mycket att den förgås. Men Guds rike ska bestå och inte skaka.

v28 Tjäna Gud efter hans vilja, se Joh 4:23–24, Rom 12:1.

v29 Jfr 2 Mos 24:17; 5 Mos 4:24.

Kapitel 13

V. Sammanfattning (kap. 13)

A. Praktiska levnadsregler (13:1–17)

v1 Sammanfattande förmaning. Broderskärleken riktar sig till de kristna, den allmänna kärleken till alla människor. Kärleken mellan kristna kommer först (2 Petr 1:7, Gal 6:10).

v2 Exempel på gästfrihet: 1 Mos 18 (Abraham), Dom 6:11ff (Gideon) och 13 (Manoa, se särskilt v16).

v3 Också i dag sitter många kristna i fängelse och misshandlas för sin tro. I Irak sker många attentat mot kristna, och många sätter livet till. Allra mest förföljs kristna i dag i Nordkorea. 1 Kor 12:26.

v4 Denna förmaning är klart förbud att leva som gifta utan att vara det, och ändå kallas kristna. *Pórnos*: otuktig (”bolare”, utanför äktenskapet), *moichós*: äktenskapsbrytare.

v5 En av de mest förekommande varningarna i NT är begär efter pengar och rikedom, samt förmaningarna att vara nöjd med det man har: Luk 12:15, 21; Fil 4:10–13; 1 Tim 6:6–10, 17–19. Citatet är från 5 Mos 31:6, när Mose ska överlämna ledningen åt Josua.

v6 Ps 118:6 ger ett väldigt löfte.

v7 Här antyds att det är fråga om ledare som redan har dött, jfr skyn av vittnen, 12:1.

v8 Anknyter till föregående vers, till de ledare som satte sin tro till Jesus. Han är lika verksam i dag som när ögonvittnena såg honom ibland sig, och han ska förbli densamme. Skulle man återgå till den ”lägre” GT-offertjänsten vore det en skymf mot honom som alltid är densamme.

v9 Varningarna för falsk lära gäller här i Hebr i första hand att återgå till judaistiska regler om ceremonier som undergräver budskapet om nåden.

v10 Altaret är Jesus Kristus som korsfäst. De som förkastar honom genom att kräva gammaltestamentliga offer har ingen del i honom. Vi har rätt att ”äta” från vårt altare då vi tar emot hans ord (Joh 6:48–58, vilket Luther inte förknippar med nattvarden utan med Ordet).

v11 Jfr 3 Mos 4:12; 16:27.

v12 Jesus blev räknad som ett syndoffer och skulle offras utanför staden och därmed skaffa bort synden från folket, så som man skulle skaffa bort syndoffersdjuret utanför lägret. Den levitiska gudstjänsten var nu avskaffad.

v13 Konsekvensen är att kristna ska dra sig bort från de falska lärarna och hålla sig till Kristus, fast det betyder att de blir utstötta och föraktade. Under Heino Pätiäläs verksamhet för utträde ur folkkyrkan på 1920-talet var slagordet: ”Ulos leiristä!” (Ut ur lägret!).

v14 Staden som ska komma är det himmelska Jerusalem.

v15 Offrandet av djur är nu förgånget. Nu gäller lovets offer: tackoffret för det offer som har skett för oss och hela världen: läpparnas bekännelse och lovprisning, Rom 12:1.

v16 Lovoffret är nära förknippat med att göra gott mot vår nästa. Det ena kan inte vara utan det andra. Ett pånyttfött hjärta är ett lovprisande hjärta och ett frikostigt hjärta.

v17 Lydnad, innefattande ordning och auktoritet, hör till Guds väsen och förordnande i sin församling. Här är det de aktuella ledarna som avses. Samtidigt får ledarna veta sitt stora ansvar, att göra räkenskap (jfr Jak 3:1). Det handlar inte om diktatoriskt ledarskap, Matt 23:8–10; 3 Joh 9.

B. Uppmaningar till förbön (13:18–19)

v18 Påminnelse om förbönstjänsten är viktig.

v19 Paulus har tydligen blivit förhindrad att komma till dem, men han verkar inte att vara i fängelse, se v23.

C. Välsignelse (13:20–21)

v20–21 Denna välsignelseönskan är en utmärkt sammanfattning av brevets innehåll. Fridens Gud: Rom 15:33; 16:20 m.fl. Det nya förbundet är evigt i verklig mening, medan det gamla kallades evigt för att det skulle vara ända fram tills den nya ordningen kom. Jfr Jes 55:3; Jer 32:40. Jesus som herde: Joh 10:11.

D. Personliga anteckningar (13:22–23)

v22 Förmaningar tycks vara en term som avser predikan som följer efter textläsningarna (jfr Apg 13:15). Brevet är kortfattat om man tänker på vilket djup som finns i denna lära och som borde kräva mycket mera utrymme.

v23 Timoteus har nyligen blivit frisläppt ur fängelset.

E. Hälsningar och slutönskan (13:24–25)

v24 Ledarna har nämts i v17. Bröderna från Italien (eller Rom) hade troligen vistats hos Paulus en tid.